OBIECTUL JURIDIC SPECIAL AL INFRACȚIUNII PREVĂZUTE LA ART.155 DIN CODUL PENAL

THE SPECIFIC OBJECT OF THE CRIME PROVIDED BY ART.155 OF THE PENAL CODE

Mihaela ANGHELUȚĂ, doctorand,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: If the offense provided by art.155 of the Criminal Code of the Republic of Moldova would undermine the social relations regarding the life or health of a person, then this offense should be regarded as a disclosure (externalization) of the intention of deprivation of life or serious intentional injury to a person's bodily integrity or health. This would contradict the principle *"cogitationis poenam nemo patitur"* ("no one suffers punishment for mere intent"). The offense provided by art.155 of the Criminal Code of the Republic of Moldova has only one specific object – the social relations regarding the psychic freedom of a person. As a specific social value protected by art.155 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, the psychic freedom of a person is distinguished by the following features: 1) *de facto* (not *de jure*) is a component of the freedom of a person, as part of the fundamental social value protected against the offenses provided by Chapter III of the special part of the Criminal Code of the Republic of Moldova; 2) is related to the acts of psychic character of a person, supposing his deliberation and decision on the accomplishment of his physical acts; 3) it is carried out as a person deems fit, but on the condition that she also respects the order of law; 4) it is suppressed in the presence of the victim's fear that some harm might occur to her, which negatively affects her participation in the social life; 5) wishing to suppress it, the perpetrator seeks the victim to manifest the will imposed by him, that is to say he is the one who deliberates and decides on the accomplishment of the physical acts of the victim.

Key words: *the specific object of the offense; the social relations regarding the psychic freedom of a person; the social relations regarding the life or health of a person; the disclosure (externalization) of the intention; the psychic violence; the threat of murder or serious injury to bodily integrity or health.*

În literatura de specialitate lipsește unitatea de opinii privind conținutul obiectului juridic special al infracțiunii de amenințare cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății.

Un prim grup de autori prezintă puncte de vedere, conform cărora acest obiect îl formează relațiile sociale cu privire la: calmul mental și libertatea manifestării de voință și de acțiune a persoanei" [1, p.8-9; 2, p.8]; libertatea persoanei de a nu fi supusă unei influențări psihice [3; 4, p.10; 5, p.21]; confortul (echilibrul) psihic al persoanei [6, p.86]; dreptul persoanei la confort psihic [7; 8]; inviolabilitatea psihică a persoanei [9, p.212; 10, p.7; 11; 12]; securitatea bu-

năstării psihice [13, p.137]. Într-o măsură mai mare sau mai mică, aceste opinii sugerează ideea că obiectul juridic special al infracțiunii de amenințare cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății îl constituie relațiile sociale cu privire la libertatea psihică a persoanei.

L.V. Serdiuk formulează o opinie care diferă într-o anumită privință de cele enunțate mai sus. Autorul dat consideră că obiectul juridic special al infracțiunii de amenințare cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății îl formează „relațiile sociale cu privire la sănătatea și libertatea manifestării de voință a persoanei. Trauma psihică constituie o afectare a sănătății. Această traumă se poate dezvolta într-o traumă permanentă de natură psihologică și fiziologică, în funcție de calitățile și caracteristicile victimei". [14]

Alți autori consideră că nu relațiile sociale cu privire la libertatea psihică a persoanei trebuie privite ca obiect juridic special al infracțiunii de amenințare cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății. În opinia lor, obiectul respectiv îl formează relațiile sociale cu privire la: viața sau sănătatea persoanei [15, p.18]; securitatea vieții și sănătății persoanei [16]; sănătatea persoanei [17]; ocrotirea sănătății persoanei [18, p.327; 19, p.238]; sănătatea psihică a persoanei [20, p.6; 21, p.6]; psihicul persoanei [22; 23, p.31; 24, p.4; 25]; inviolabilitatea psihologică a vieții sau a sănătății persoanei [26, p.16]; dreptul persoanei la viață, integritate corporală sau sănătate [27, p.305]. Anumiți autori, care se situează pe poziții apropiate, încearcă să-și argumenteze poziția. Spre exemplu, G.A. Levertova afirmă: „Emoțiile negative (în special – temerea), generate de violența psihică, pot provoca boli cardiovasculare, anumite forme de diabet, hipertensiune, angină pectorală, diverse tipuri de nevroză, neurastenie și psihopatie. Impactul negativ al amenințărilor asupra sănătății persoanei este incontestabil". [28, p.10] În esență, A.V. Starkov susține o astfel de viziune, vorbind despre o relație directă între bolile somatice și neuropsihice, pe de o parte, și amenințare, pe de altă parte. [29, p.34-35]

Din astfel de opinii, potrivit cărora sănătatea sau viața persoanei ar fi lezate prin amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, ar rezulta că acțiunea în cauză este incriminată datorită faptului că implică intenția de a comite omorul sau vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății. Însă, o asemenea abordare este contrară principiului *„cogitationis poenam nemo patitur"* („nimeni nu poate suferi o pedeapsă pentru gândurile lui"). Este exclusă posibilitatea condamnării unei persoane pentru gândurile sale, oricât de periculoase ar fi, și chiar dacă aceste gânduri, planuri, dorințe, ar putea fi probate cu ajutorul mijloacelor moderne de investigare a proceselor psihice (serul adevărului, narcoanaliză etc.). [30, p.50] Ca atare, nu există o faptă infracțională în cazul unei simple gândiri sau a altor procese psihice fără manifestări externe. [31, p.105] Temei pentru aplicarea răspunderii penale îl constituie nu intenția de

a comite o infracțiune, ci realizarea integrală sau parțială a acestei intenții. Concluzia dată rezultă din interpretarea sistemică a art.14, 15, 51 și 52 CP RM.

Nici chiar divulgarea intenției de a comite o infracțiune nu poate de felul său să constituie temei de aplicare a răspunderii penale. M.V. Grin prezintă următoarele argumente: „Spre deosebire de pregătirea de infracțiune, divulgarea intenției nu presupune pericolul de vătămare a obiecteleor ocrotite de legea penală. [...] Divulgarea intenției de a săvârși o infracțiune posedă următoarele trăsături individualizante: 1. Divulgarea intenției nu este o etapă a activității infracționale. 2. Divulgarea intenției nu comportă pericol social. 3. Divulgarea intenției nu este penal pedepsibilă. Divulgarea intenției trebuie deosebită de amenințare, care prezintă pericol social și care este considerată componență de infracțiune în unele articole din partea specială a legii penale". [32, p.8-9] Privitor la divulgarea intenției, A.Șavga menționează: „Aceste procese, deși reale (nu imaginate de autor), nu constituie obiectul legislației penale, pentru că ele nu influențează existența răspunderii penale a subiectului, ci numai explică fenomenele interne, psihice [...]". [33, p.268-269] S.Brînza și V.Stati explică: „Exteriorizarea intenţiei de lipsire de viaţă nu este o etapă a activităţii infracţionale în cazul omorului. Aici însă trebuie de menţionat că ameninţarea cu omor nu trebuie privită ca exteriorizare a intenţiei de lipsire de viaţă, întrucât constituie o infracţiune distinctă prevăzută la art.155 CP RM". [34, p.161] În fine, R.Ș. Babanli consemnează: „Amenințarea, pentru care se prevede răspunderea penală, este o componență de infracțiune de sine stătătoare. Prin urmare ea nu poate fi privită ca etapă a conduitei infracționale a făptuitorului". [35]

Din analiza acestor puncte de vedere, rezultă că, dacă infracţiunea prevăzută la art.155 CP RM ar atenta la relațiile sociale cu privire la viața sau sănătatea persoanei, atunci această infracțiune ar trebui privită ca o divulgare (exteriorizare) a intenţiei de lipsire de viaţă ori de vătămare gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii. Pe cale de consecință, pentru a putea fi aplicat art.155 CP RM, o altă valoare socială specifică (și relațiile sociale aferente) trebuie să suporte atingere.

O asemenea ipoteză o confirmă implicit opiniile unor penaliști. Astfel, V.V. Șablistâi afirmă: „Nu există niciun pericol real pentru viață în momentul expunerii amenințării. În acest moment făptuitorul nu intenționează să lipsească victima de viață, ci încearcă să o intimideze. În rezultatul exteriorizării informațiilor cu caracter intimidant, victimei îi apar emoții negative sub formă de temere și incertitudine a zilei de mâine". [36, p.9] Vorbind despre efectele care pot fi generate de amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii, alți autori specifică: emoțiile negative ale victimei [24, p.50]; procesele negative care apar în conștiința victimei [37]; timorarea, dorința de a asigura protecția acelor valori cu a căror lezare amenință făptuitorul, disconfortul intern și extern, dezorganizarea anumitor sfere ale vieții [38, p.79]; renunțarea la modul

obișnuit de viață (luarea mesei, somn, odihnă, muncă), depresie, ceea ce, la rândul său, influențează negativ poziția de viață activă [39]; dezorganizarea activității, deteriorarea percepției, deformarea conștiinței; modificările negative ale structurii personalității; dezorganizarea desfășurării proceselor intelectuale; scăderea capacității de a lua decizii independente; elaborarea de strategii comportamentale ineficiente și irațională etc. [37] În legătură cu astfel de efecte negative, O.L. Gurtovenko remarcă just: „În mod evident, asemenea modificări, care se pot produce în psihicul uman, sunt secundare, întrucât apar ca urmare a temerii, a fricii". [24, p.87] Oricum, astfel de modificări ale psihicului uman nu pot fi echivalate cu o boală psihică. S.Brînza și V.Stati susțin întemeiat că „oricare boală psihică, chiar cu un parcurs facil, este de domeniul vătămării grave a integrităţii corporale sau a sănătăţii. Aplicarea art.152 CP RM sau a art.78 din Codul contravenţional ar fi o ilegalitate în această ipoteză". [34, p.365] Cu alte cuvinte, boala psihică în sensul art.151 CP RM este singurul exemplu posibil de prejudiciere a sănătății psihice, prevăzut de legea penală.

În ce privește prejudicierea sănătății fizice sau a vieții persoanei, art.155 CP RM pur și simplu nu prevede o asemenea ipoteză.

Ia.G. Olenina argumentează: „Nu este admisibil a considera sănătatea persoanei obiect juridic special al amenințării. Or, dacă în rezultatul amenințării, se cauzează vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori decesul victimei, calificarea trebuie făcută [...] după regulile concursului de infracțiuni [...]. Nu este acceptabilă aplicarea exclusiv a normei care prevede răspunderea pentru amenințare". [40] L.V. Serdiuk menționează: „Esența amenințării se exprimă în scopul ei de a tulbura liniștea sufletească a victimei și de a suprima libertatea manifestării de voință a victimei. Pericolul pentru viață apare numai dacă făptuitorul încearcă să realizeze amenințarea, însă aceasta reprezintă o cu totul altă problemă și o cu totul altă infracțiune". [41, p.65] Mai desfășurat este punctul de vedere exprimat de S.Brînza și V.Stati: „În ipoteza unor infracţiuni (de exemplu, a infracţiunii prevăzute la art.151 CP RM), urmarea prejudiciabilă a violenţei fizice poate consta într-un prejudiciu de natură psihică adus sănătăţii (de exemplu, în boala psihică). Însă, în asemenea cazuri, prejudiciul de natură psihică are un caracter secundar (derivat), întrucât perturbarea activității psihice are drept cauză violența fizică. În contrast, în cazul infracţiunii prevăzute la art.155 CP RM, violența psihică (concretizată în amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii) poate avea drept urmare un prejudiciu de natură fizică adus sănătății (de exemplu, un atac de cord). De această dată, un caracter secundar (derivat) va avea acest prejudiciu de natură fizică. Producerea unui astfel de prejudiciu depășește momentul de consumare a infracţiunii specificate la art.155 CP RM [...]. [34, p.424]

În concluzie, calificarea trebuie făcută conform art.149 sau 157 și 155 CP RM în cazul în care, amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrităţii

corporale sau a sănătăţii este urmată de lipsirea de viaţă din imprudenţă a victimei sau de vătămarea gravă ori medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii cauzată din imprudenţă. Infracțiunea prevăzută de art.155 CP RM nu poate absorbi nici lipsirea de viaţă din imprudenţă a victimei, nici vătămarea gravă ori medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii cauzată din imprudenţă. Acest articol exclude o asemenea posibilitate.

În viziunea lui H.H. Absatarov, relațiile sociale cu privire la sănătatea persoanei formează obiectul juridic facultativ al infracțiunii de amenințare cu omor ori cu vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii. [2, p.8]

L.D. Gauhman afirmă că atingerea adusă obiectului juridic facultativ nu influenţează calificarea infracţiunii date. [42, p.83] La fel, S.Brînza subliniază inoportunitatea consacrării noţiunii „obiectul juridic facultativ al infracţiunii" drept categorie distinctă a obiectului juridic al infracţiunii. [43, p.135] Altfel spus, conceptul „obiectul juridic facultativ al infracțiunii" (care, uneori, este echivalat incorect cu conceptul „obiectul juridic secundar al infracțiunii") este inutil și inept sub aspect metodologic. Dacă un obiect juridic nu este obligatoriu pentru calificarea unei infracțiuni, atingerea adusă acelui obiect depășește cadrul respectivei infracțiuni și necesită calificare aparte. Odată ce așa-numitul „obiectul juridic facultativ al infracțiunii" ține de sistemul de referință al unei alte infracțiuni, evidențierea acestuia este lipsită de orice sens.

Infracțiunea prevăzută la art.155 CP RM are un singur obiect juridic special. Acest obiect este simplu, nu complex sau multiplu, nu principal, secundar sau facultativ. Acest obiect este constituit din relațiile sociale cu privire la libertatea psihică a persoanei.

În teoria dreptului penal noțiunea „libertatea psihică a persoanei" este definită în felul următor: „putinţa ce-i este lăsată fiecărei persoane de a hotărî (de a dispune) în toate actele sale, în cadrul ordinii juridice, după cum va crede de cuviinţă, deci după cum îi vor dicta conştiinţa, sentimentele şi interesele sale" [44, p.245-246]; „posibilitatea persoanei de a lua hotărâri și de a acționa în orice situație așa cum crede de cuviință, fără temerea că i s-ar putea produce vreun rău, bineînțeles, cu condiția ca și ea să respecte ordinea de drept" [45, p.151]. Anumite trăsături definitorii ale libertății psihice a persoanei, ca valoare socială apărată de legea penală, sunt evidențiate de alți autori: „Amenințarea adresată unei persoane este de natură de a-i afecta (tulbura) sentimentul de securitate – restrângându-i astfel dreptul la libertatea psihică – și, totodată, de a-i influența conduita – datorită temerii care o marchează, ceea ce se va răsfrânge negativ asupra participării ei la viața socială. [46, p.170; 47, p.257]; „Libertatea psihică nu este legată de activitatea persoanei, de actele fizice ale acesteia. Ea este legată de actele cu caracter psihic ale persoanei, presupunând deliberarea și hotărârea ei asupra realizării actelor fizice. Atingerea adusă libertății psihice a victimei presu-

pune influenţarea asupra psihicului acesteia, având scopul înfrângerii, dominării sau corectării voinţei persoanei respective. Altfel spus, făptuitorul urmăreşte ca victima să delibereze şi să hotărască aşa cum îşi doreşte el". [34, p.420]

Din aceste definiții și caracterizări desprindem următoarele trăsături distinctive ale libertății psihice a persoanei, ca valoare socială specifică ocrotită de art.155 CP RM:

1) *de facto* (nu și *de jure*) este o componentă a libertății persoanei, ca parte a valorii sociale fundamentale ocrotite împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul III al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova;

2) este legată de actele cu caracter psihic ale persoanei, presupunând deliberarea şi hotărârea ei asupra realizării actelor sale fizice;

3) se realizează după cum persoana consideră de cuviinţă, însă cu condiția ca și ea să respecte ordinea de drept;

4) este suprimată în prezența temerii victimei că i s-ar putea produce vreun rău, ceea ce se răsfrânge negativ asupra participării ei la viața socială;

5) dorind să o suprime, făptuitorul urmărește ca victima să manifeste voința impusă de el, adică să fie el cel care deliberează şi hotărăște asupra realizării actelor fizice ale victimei.

Referințe bibliografice:

1. Данелян Л.В. Уголовно-правовая и криминологическая характеристика угрозы убийством или причинением тяжкого вреда здоровью / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Тюмень, 2011.
2. Абсатаров Х.Х. Угроза убийством или причинением тяжкого вреда здоровью как преступление против личности: уголовно-правовой и криминологический аспекты / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Челябинск, 2005.
3. Горбатова М.А. Место угрозы убийством или причинением тяжкого вреда здоровью в системе Особенной части УК РФ. În: Проблемы права, 2003, №1, p.142-143.
4. Никитин Е.В. Корыстно-насильственные преступления против собственности / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Омск, 2002.
6. Чернявский А.Д. Психическое насилие при совершении корыстных преступлений: уголовно-правовые и криминологические проблемы / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1991.

7. Уголовное право. Особенная часть / Под ред. Л.В. Иногамовой-Хегай, А.И. Рарога, А.И. Чучаева. Москва: Инфра-М, 2008.
8. Раздобудько В.О. Проблемы определения объекта угрозы-деяния на примере статьи 119 УК РФ. În: Проблемы совершенствования прокурорского надзора: сборник статей. Иркутск: Иркутский юридический институт (филиал) Акад. Ген. прокуратуры Рос. Федерации, 2015, Вып.12. p.149-153.
9. Раздобудько В.О. Проблемы определения объекта угрозы убийством по уголовному праву России. În: Крымские юридические чтения: материалы научно-практической студенческой конференции. Симферополь: АРИАЛ, 2016, p.447-450.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: Злочини проти власності / За ред. М.І. Хавронюка. Київ: Дакор, 2017.
11. Бабанли Р.Ш. Погроза вбивством: значення та місце в системі кримінального права України / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ, 2010.
12. Куций Р.В. Ознаки зовнішнього прояву погрози як способу вчинення злочину. În: Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція, 2014, №12 (том 2), p.129-131.
13. Засорина С.Е. Угроза убийством или причинением тяжкого вреда здоровью как преступление против личности. În: Научное сообщество студентов. Междисциплинарные исследования: Электронный сборник статей по материалам XLVI студенческой международной научно-практической конференции. Новосибирск: СибАК, 2018, №11, p.1113-1118.
14. Шарапов Р.Д. Насилие в уголовном праве:понятие, квалификация, совершенствование механизма, уголовно-правового предупреждения / Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук.Екатеринбург,2006.
15. Сердюк Л. Правовая оценка последствий при угрозе убийством или причинением тяжкого вреда здоровью. În: Уголовное право, 2008, №1, p.64-68.
16. Левин П.Н. Уголовная ответственность за угрозу убийством или причинением тяжкого вреда здоровью / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2007.
17. Бужор В., Гуцуляк В. Иные преступления, посягающие на жизнь и здоровье личности (ст.155-163 УК РМ). Комментарий. În: Закон и жизнь, 2011, №7, p.4-12.
18. Вербицька Н.В. Відмежування погрози або насильства щодо захисника чи представника особи від суміжних складів злочинів. În: Порівняльно-аналітичне право, 2016, №3, p.161-164.

19. Barbăneagră Alexei, Berliba Viorel, Bîrgău Mihai et al. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu / Sub red. lui A. Barbăneagră. Chișinău: Arc, 2003.
20. Barbăneagră Alexei, Berliba Viorel, Gurschi Constantin et al. Codul penal comentat și adnotat. Chișinău: Cartier, 2005.
21. Ильянова О.И. Угрозы убийством или причинением тяжкого вреда здоровью и их предупреждение / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Саратов, 2015.
22. Максимович Р.Л. Про поняття «погроза» в Кримінальному кодексі Україною. În: Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична, 2017, Вип.3, p.165-174.
23. Гуртовенко О.Л. Психічне насильство у кримінальному праві України / Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Одеса, 2008.
24. Бархатова Е.Н. Преступления против собственности, совершаемые с применением психического насилия / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Омск, 2014.
25. Гребенкин Ф.Б. Уголовно-правовое значение психического насилия в преступлениях против собственности / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2004.
25. Векленко В.В., Бархатова Е.Н. Психическое насилие как средство совершения преступлений: проблемы квалификации. În: Современное право, 2013, №7, p.134-137.
26. Хабарова М.В. Угроза убийством или причинением тяжкого вреда здоровью: уголовно-правовой и криминологический аспекты / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Краснодар, 2006.
27. Barbăneagră Alexei, Alecu Gheorghe, Berliba Viorel et al. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudenţa CEDO şi a instanţelor naţionale). Chişinău: Sarmis, 2009.
28. Левертова Р.А. Ответственность за психическое насилие по советскому уголовному праву. Омск: НИиРИО Ом. ВШМ МВД, 1978.
29. Старков О.В. Бытовые насильственные преступления (причинность, групповая профилактика, наказание). Рязань: РВШ МВД РФ, 1992.
30. Antoniu George, Dobresu Emilian, Dianu Tiberiu et al. Reforma legislaţiei penale. Bucureşti: Editura Academiei Române, 2003.
31. Dongoroz Vintilă, Kahane Siegfried, Oancea Ion et al. Explicaţii teoretice ale Codului penal roman. Vol.1. Partea generală. București: Editura Academiei Române.

32. Энциклопедия уголовного права. Т.5. Неоконченное преступление. Санкт-Петербург: Издание профессора Малинина, 2006.
33. Grama M., Botnaru S., Șavga A. et al. Dreptul penal: partea generală. Chiținău: Tipografia Centrală, 2012.
34. Brînza Sergiu, Stati Vitalie. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol.I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015.
35. Бабанли Р.Ш. Проблеми визначення об'єкта злочину «погроза вбивством» у кримінальному праві. În: Часопис Київського університету права, 2008, №3, p.270-275.
36. Шаблистий В.В. Кримінальна відповідальність за погрозу вбивством / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Дніпропетровськ, 2010.
37. Мирончак К.В. Психологічний вплив страху смерті на особистість. În: Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (Серія психологічна), 2012, №2, p.361-370.
38. Бурдін В.М. Стадії вчинення злочину (кримінально-правове дослідження). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013.
39. Шаблистий В.В. Реальність як обов'язкова ознака погрози вбивством та особливості її встановлення органами внутрішніх справ. În: Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 2012, Спеціальний випуск №1, p.29-37.
40. Оленіна Я.Г. Особливості кримінальної відповідальності за погрозу щодо працівника правоохоронного органу (ч.1 ст.345 КК України). În: Часопис Київського університету права, 2014, №1, p.382-386.
41. Сердюк Л.В. Насилие: криминологическое и уголовно-правовое исследование. Москва: Юрлитинформ, 2002.
42. Гаухман Л.Д. Квалификация преступлений: закон, теория, практика. Москва: Центр ЮрИнфоР, 2001.
43. Brînza Sergiu. Obiectul infracţiunilor contra patrimoniului. Chişinău: Tipografia Centrală, 2005.
44. Rătescu Constantin G., Ionescu-Dolj Ioan, Periețeanu Ioan Gr. et al. Codul penal adnotat. Vol.III. Partea Specială. Bucuresti: Socec & Co., 1937.
45. Loghin O., Toader T. Drept penal roman. Partea specială. București: Șansa, 1999, p.151. 666 p.
46. Diaconescu Gheorghe, Duvac Constantin. Tratat de drept penal. Partea specială. București: C.H. Beck, 2009, p.170. 1158 p.
47. Diaconescu Gheorghe. Infracțiunile în Codul penal roman. București: Oscar Print, 1997.